

Podcast Pro kulturu se Svatavou Hejralovou a Janem Hejralem

Ve Vysokém nad Jizerou se hraje ochotnické divadlo už od roku 1786. Je to vůbec nejdelší tradice v celé republice a je téměř nepřetržitá. Zdejší Divadelní spolek Krakonoš má víc než stovku členů, přičemž v celém Vysokém žije všeho všudy 1300 obyvatel. Spolek má vlastní divadelní budovu, kde je i loutková scéna, a pro venkovské ochotnické soubory tu víc než padesát let pořádají přehlídku Krakonošův divadelní podzim. My se dnes setkáme se Svatavou Hejralovou, ředitelkou přehlídky, členkou spolku Krakonoš od roku 1972, členkou spolkového výboru a herečkou, která získala několik ocenění. A s jejím synem Honzou, který je stejně jako ona nemůže bez divadla být. Ze všeho nejdřív jsem se paní Svatavy zeptala, čím to je, že je právě Vysoké nad Jizerou považováno za kolébku světového ochotnického divadla.

Svatava: Divadlo se opravdu hraje ve Vysokém už 240 let a já si myslím, že to je dáno i krajem. Odjakživa bylo Vysocko a okolí krajem písmáků, krajem muzikantů, krajem divadelníků, a ta tradice se předává z rodiny do rodiny. Od začátku 19. století až po současnost se můžete setkat se stejnými jmény, opravdu je to záležitost rodiny. Když tam přivádíte své děti a vnuky, kteří v tom vyrůstají, tak jim to potom nedá, aby tam nezůstali. Pravda, život u nás na horách není jednoduchý ani dneska. Děcka odcházejí na školy, někdo se vrátí, někdo ne, ale máme to v sobě.

Váš syn je vlastně také dědic téhle rodové tradice.

Honza: Myslím si, že ve Vysokém asi najdeme málokoho, kdo by tím divadlem aspoň trochu neprošel. Můj děda byl starostou našeho spolku a režisérem, babička byla režisérka, táta byl velký herec a režisér. Mám tři sourozence a všichni samozřejmě v tom divadle pracujeme. Já jsem se sice z Vysokého odstěhoval a žil jsem čtrnáct let na Vysočině, ale i tam jsem si našel dva divadelní soubory, se kterými jsem hrál. Teď jsem se přestěhoval ku Praze a našel jsem si divadelní soubor v Hostivici. Prostě bez divadla nemůžu být.

Svatava: Krátké přerušení, kdy se za těch 240 let nehrálo, bylo v období, kdy celé Vysoké vyhořelo, ale byly to pouhé tři roky. Jinak se opravdu hraje nepřetržitě a ten repertoár je úžasný. Máme dochované všechny hry, které se hrály od toho prvního dětského představení Bruncvíka až po současnost.

Ale stejně... ten počet obyvatel na jedné straně a počet členů spolku Krakonoš na druhé, to je trochu nepoměr. To snad u vás pomalu každý třináctý hraje divadlo, včetně nemluvňat!

Honza: Náš soubor má sice přes stovku členů, ale ne všichni jsou Vysočáci. Máme i čestné členy, kteří jsou z kraje, nebo jenom přispívající členy. Těch činných je u nás ve spolku zhruba asi polovina, asi takových padesát lidí. Ani ti ale nejsou všichni z Vysokého, jsou to právě i lidi z okolí, a to nejen z blízkého, ale i z dalekého.

Svatava: My máme ve Vysokém nesmírné štěstí, že máme skvělé diváky, a ti nás vlastně nabíjejí. A i z nich se zase rekrutují další členové divadla. Já bych jenom chtěla podotknout, že náš divadelní spolek je výjimečný ještě v jedné věci. My totiž máme vlastní divadelní budovu. Je to fajnový, protože si můžeme rozhodovat, co a jak tam budeme dělat. Zároveň ale také musíme vydělat peníze na její provoz, a to není žádná legrace. Takže my nepotřebujeme jenom herce. Hrát ve Vysokém divadlo, to je vlastně trochu za odměnu, protože někdo to tam musí všechno uklidit, spravit, připravit, zatopit a tak dále. Je to spousta práce, takže i ten, kdo nechce hrát, je v divadle potřeba.

Jde při přípravě vašich představení všechno hladce, nebo máte při zkouškách problémy, že někdo vynechá, nemá čas, chybí herci... Jak to v téhle časově náročné době zvládáte?

Svatava: Tak herci by se našli, ale je problém najít čas, samozřejmě. Ale zatím se to daří, zatím vždycky dotáhneme tu premiéru do konce. A jak jsem říkala, je k tomu potřeba i dalších lidí. Problémy samozřejmě jsou, protože doba je uspěchaná a toho času je málo. Také už pozorujeme, že generace, která teď dorůstá, dává přednost svým vlastním zájmům. Ale časem, když tam s námi pobudou, zjistí, že divadlo je opravdu na prvním místě. A já se snažím přenášet na nové generace to, co jsem si přinesla ze své rodiny a od Hejralových: že všichni můžou, jenom herec a muzikant musí.

Jak jste na tom s časem vy, Honzo?

Honza: Jak jsem říkal, já mám divadlo rád, snažím se mu hodně věnovat a opravu dělám divadlo na více místech. Tak se vracím i do svého rodného Vysokého. Zrovna teď o Vánocích jsem měl ve Vysokém premiéru jako režisér. Samozřejmě, najít ten čas a jezdit do Vysokého na zkoušky není úplně nejjednodušší. Ale já ten čas divadlu věnovat chci, a tak si ho taky samozřejmě vždycky najdu.

Svatava: Já si myslím, že Honza měl i štěstí, že zaangažoval svoji mladší sestru, která na nás během zkoušek dohlížela. A myslím si, že se nám premiéra podařila. Je to typ divadla, který se tam doposud nedělal.

Honza: Vybral jsem hru, která se jmenuje Commedia finita. Napsala ji česká autorka Viktorie Hradská a je to život naší pěvkyně Emy Destinnové z pohledu čtyř žen.

Mluvila vám maminka do režie?

Honza: Maminka má potřebu do toho mluvit, protože přece jen hraje divadlo trošku déle než já. Ale zase je pravda, že si nechá poradit, že se snaží udělat, co mi na očích vidí. Ale oproti jiným herečkám, který mě poslouchaly na slovo, tak ona brblala.

Svatava: Hraju tu nejhorší roli, co tam je. Slíbil mi, že budu uklízečka, to je taková obyčejná ženská a když si otevře hubu, tak to nevadí. Ale nakonec mi dal společnici, což je taková mrška. No ale hraje se nakonec dobře.

Honza: Je to zlodějka, celou dobu Emu Destinnovou okrádala. Ema Destinnová si opravdu platila společnice, a ty společnice ji ještě ke všemu okrádaly. Tak to je moje maminka.

Vy už ale máte, paní Svatavo, těch her za sebou několik desítek.

Svatava: Víím to úplně přesně. Tohle je moje šestačtyřicátá role a mám odehraných asi 516 představení.

Kdo ty hry ve vašem spolku vybírá? Máte nějakého dramaturga?

Svatava: Dramaturga nemáme. Režisér si vybere hru sám, případně se poradí s někým zkušenějším. Ale záleží hlavně na režisérovi a na tom, jestli jsou pro konkrétní hru vhodné osoby, protože ochotnické divadlo je postavené na typech. Když je vhodný typ, tak má režisér padesát procent práce za sebou. A pestrost repertoáru za těch spoustu let je veliká: dramata, klasika, samozřejmě od oper po operety, muzikály. Poslední nádherná hudební věc byl muzikál Malované na skle, ve kterém účinkovalo přes čtyřicet lidí, a byli to všechno lidi od nás. Měli jsme štěstí, že nám choreografii dělal profík, Martin Pacek. A když si vzpomenu, jak vyděšeně zíral na ty naše postavy - staří, mladí, tlustí, hubení... Copak ti mladí, ti měli fyzickou, ale co my staří? A Martin

řikal: "Pro mě to byla neskutečná výzva a hodně jsem se přitom naučil." Protože v profi divadle jsou všichni dokonalí, vycvičení, a my? Horský polena! Takže s námi musel udělat choreografii tak, aby to vypadalo. A kupodivu, vypadalo.

A hudba? Máte vlastní kapelu?

Svatava: Máme divadelní kapelu, vždycky jsme ji měli. Ale zase, sehnat muzikanty, dojíždět na zkoušky... Ale zatím se to vždycky podařilo.

Honza: V historii Divadelního spolku Krakonoš byla vždycky období, kdy byly oblíbené některé žánry víc než jiné. Třeba v 70. letech se hrály hry se zpěvy nebo operety. Když se změnil režim, tak se najednou objevily hry, které se do té doby nemohly hrát, třeba lidové hry z Podkrkonoší od pana Vodseďálka. No a pak přišly klasické komedie, které jsou samozřejmě oblíbené pořád, a po nich muzikály, což zase odráželo oblibu velkých muzikálů v profesionálních divadlech. U nás se hrál třeba Limonádový Joe a potom samozřejmě to Malované na skle, což byl pro nás vrchol. A dodneška se na to vzpomíná. Mělo to spoustu repríz, asi čtyřicet. To je na ochotníky opravdu hodně, když se hraje jedno představení čtyřicetkrát.

Svatava: Asi před pětadvaceti lety přišel do Vysokého pan učitel Pýcha. Byl to takový skromný člověk, vyučoval češtinu a přidal se i do divadla. A přestože tam u nás žil asi jenom osm nebo devět let, Vysoký si tak zamiloval, že pro nás napsal hru. Jmenuje se Republiku za koně a fotbal a je to hra o vysockém pokladu a o vysockých muderlantech. Protože nebýt toho vysockého pokladu a nebýt těch vysockých muderlantů, sedláků, tak by nevzniklo Československo. Oni totiž ten poklad nedali ani za koně, ani za stadion na fotbal, ale dali ho na cestu profesora Masaryka do Ameriky. A tuhle hru napsal náš pan učitel, dneska nositel Českého lva za scénář (*k filmu Všechno bude, pozn. autorky*).

A máte i nějaké původní hry, které přímo byly napsané pro vás, kromě téhle?

Svatava: Přímo pro současný soubor ne, ale máme ty staré lidové hry, které se upravovaly nebo je přepisoval Jan Kopecký, ale samozřejmě pod pseudonymem. To se nesmělo hrát, ani Libuše.

Honza: Další lidová hra z Podkrkonoší, která je ještě navíc v krkonošském nářečí.

Svatava: Nová komedie o Libuši a dívčí vojně v Čechách.

A kolik her jste za rok schopni nastudovat, včetně loutkových představení? A kolik bývá repríz?

Svatava: Snažíme se, aby byly premiéry dodržovány podle tradice. Na Vánoce, 25. prosince, je premiéra, a pak ještě na Velikonoce. Bohužel Velikonoce už tak časté nejsou, protože je toho na nás přece jen moc. Určitě ale dodržujeme aspoň jednu premiéru do roka na velkém divadle. A totéž se týká i loutkového divadla. Pokud jde o reprízy, někdy se to hraje jenom pětkrát, někdy se podaří, že i dvacetkrát. Loutková premiéra je před Vánocemi, hraje se o Vánocích a pak celých šest týdnů o jarních prázdninách. Za těch šest týdnů odehrajeme šest až devět loutkových představení.

Honza: To souvisí s tím, jaké je počasí. Když je krásně, tak tam moc lidí samozřejmě nepřijde, protože všichni jsou na lyžích. A když je ošklivo, tak přijdou do divadla. Jenže náš malý sál, ten loutkový, není nafukovací. Tam se vejde asi okolo sedmdesáti až osmdesáti lidí, když se zmáčknu. Takže se mnohdy stane, že potom hrajeme dvakrát, že prostě přidáme hnedka na místě. Bohužel už se nevejdete, přijďte za hodinu! A tak se hraje znova.

Tak abychom tomu rozuměli, hrajete vlastně pro lidi, kteří přijedou do Krkonoš na svoje jarní prázdniny s dětmi. A ještě jsem si všimla, že vy taky hodně hostujete, hodně jezdíte po republice.

Honza: Snažíme se, i když doma „vyděláme“ nejméně, protože veškeré vstupné jde na ten náš barák, o který se musíme starat. Ale chceme hrát, tak se snažíme vyjízďet s těmi inscenacemi, které máme. Proto třeba já režíruju věci, které jsou v komorním obsazení, a ještě se to snažím udělat tak, aby se prostě přijelo, postavila se židle, rozsvítíl se reflektor - a hrajeme. Když máte ty velké ansámblůvky, tak tam je to samozřejmě potom složitější na organizaci. Když mám pět hereček na jevišti a k tomu tři techniky, tak se vejdem do dvou aut a můžeme vyrazit. Kdežto když máte ansámblůvku, kde je těch lidí třicet, tak to už je organizačně složitější.

Svatava: Za poslední dobu se musíme pochlubit, že naši kolegové hráli Čapkovo RUR v Praze v Ypsilonce. My jsme vlastně poprvé s divadlem vycestovali do Prahy právě s Republikou za koně a fotbal k Cimrmanům.

Ještě si musíme říct něco o loutkářích, protože to je sice mladší, ale taky důležitá součást vašeho divadla.

Honza: Já jsem svého času loutkovou scénu ve Vysokém vedl, když můj táta, který byl principálem loutek, onemocněl. Potom to spadlo na mě, což už je teda strašných dvacet pět let zpátky. A loutkové divadlo je obrovská láska, aspoň pro mě, a myslím si, že i pro moji sestru, která je teď principálkou po tátovi. My už to loutkový děláme odmalička. To, že jsme mohli jít do zákulisí a dívat se, jak ostatní ty loutky vodí a mluví... A potom, když nám bylo dovoleno zatočit větrem! Měli jsme takové zařízení, kde se dělal vítr, a opravdu se jenom točilo klikou. A potom, když jsme dostali do ruky motýlky nebo světlušky, tak to už jsme byli velcí loutkoherci. A vlastně díky tomu to přežilo. Hrajeme dodneška, loutky už mají přes sto let. Sto dva roků se u nás ve Vysokém hraje loutkové divadlo, a proto lidi chodí a proto ho taky rádi děláme.

Svatava: Já bych k tomu jen chtěla dodat, že právě v naší rodině je pět generací, které se na tom podílejí od prvopočátku. Moje děti, všechny čtyři, se na tom podílejí, ale dneska už tam chodí i vnoučata. Vnučka říká Kašpárka, takže opravdu je nás pět generací, co ty loutky děláme.

Honza: Ještě jsi zapomněla na bratrance.

Svatava: Správně, a na strejdy.

A jsou tam i nějací jiní loutkoherci?

Honza: Ano, není tam jenom naše rodina (*smích*). Samozřejmě jsou tam i nepříbuzní, ale to gró loutkoherců je vlastně naše rodina.

Svatava: Je to pravda, ale většina těch loutkoherců zároveň dělá velké divadlo. Vysloveně loutkoherce u nás samotný není. Všichni se podílejí i na chodu velkého divadla.

Jak to vlastně dneska děti přijímají? Zažívají ještě to okouzlení loutkovým divadlem, v dnešní době, kdy mohou vidět 3D představení v kině a všelijaké efekty, které už produkuje umělá inteligence? Nechají se ještě okouzlit, když se vítr vyrábí ručně?

Honza: No, já si myslím, že ano, protože to je právě to kouzlo, které mají děti rády. Jo, my hrajeme klasické loutkové divadlo, opravdu hry, které jsou těch sto let staré. Samozřejmě je musíme trošičku upravit, protože jak říkáte, dnešní generaci dětí, které mají počítače a televize, kde je všechno tak rychlé a zrychlené, nebaví, když se moc povídá. Takže my ty hry seškrtáváme,

upravujeme, ale pořád hrajeme klasiku, toho Rudolfa, toho Čecha. To jsou dobře napsané hry a jsou tak zajímavé a akční i na dnešní dobu, že ty děti to baví. A vyhrává dobro nad zlem. Snažíme se i ty efekty a všechno ostatní udělat tak, aby to děti bavilo a lákalo.

Jaké máte loutky?

Svatava: My máme loutky opravdu staré sto let. Je to jeden z mála takových dochovaných souborů vůbec. Jsou od mistra Jana Dolenského ze Semil. Máme jich hodně zrestaurovaných a je to soubor zhruba šedesáti loutek, od draka, přes čerta po princezny, všechno máme. Ty loutky jsou těžké, jsou složité na vodění, ale milujeme je, protože mají v sobě svůj výraz a svoje kouzlo. A máme i nádherné kulisy, ty jsou také staré sto let, a ty jsou zase od malíře pokojů Jana Lva z Jilemnice. Máme nádhernou oponu, ta díky sbírce prošla restaurováním a postupně se nám daří restaurovat jak ty loutky, tak i ty kulisy. A je to mimořádná věc, máme to schované tak, jak to naši předkové před sto lety v tom divadle postavili, tuhle loutkovou scénu, a jsme na to nesmírně pyšní. Poslední dobou, když se podíváme do hlediště, tak je tam tak padesát procent dospěláků a padesát procent dětí, a ti dospěláci si to užívají snad ještě víc než ty děti.

Já jsem se dívala také na fotografie budovy vašeho divadla a četla jsem si o jeho historii.

Svatava: Tak o tom vím celkem dost. Ta budova je stará sto let a naši předkové ji postavili za pět měsíců. Samozřejmě se strašně zadlužili. A jak to vzniklo, že chtěli vlastní budovu? Oni o tom přemýšleli už dřív, ale ke konci 19. století se postavila velká škola a radnice, kde byl sál, takže tam se divadelníci na takových třicet let uchýlili. Ale pak přišel zákaz hraní velkého divadla, pak přišel znova. Takže v roce 1924 vzniklo loutkové divadlo, že se bude hrát aspoň loutkové divadlo. A v tu dobu si předkové řekli: "Tak, a už musíme si postavit divadlo svoje." Usnesli se v únoru na výborové schůzi tehdejšího spolku, že udělají výběrové řízení. V dubnu udělali výběrové řízení, vybrali místního pana stavitele. 31. května položili základní kámen a 25. října toho roku se v té budově hrálo nejdřív loutkové, a pak velké divadlo. Ta budova stojí dodneška. Samozřejmě, že v období komunismu ji převzalo město, ale myslím si, že ten spolkový duch se tam i přesto uchoval, protože domovníky byli právě Hejralovi, staří a prastaří. Takže spolkový duch tam zůstal, spousta věcí se uschovala v archivu, aby se to neztratilo. A když přišla 90. léta, ustanovili jsme se jako spolek. Na ministerstvu vnitra s tím měli starosti, protože jsme patřili mezi první spolky, které o to požádaly. No a městu jsme jenom oznámili, že si chceme převzít divadelní budovu zpátky do své správy.

Honza: Ne, že chceme, ale že si ji bereme.

Svatava: Že si ji bereme. Začalo být trochu zle, ale zapomněli to přepsat v katastrálních knihách. Tam byla pořád zapsaná pěvecko-divadelní jednota Krakonoš. My jsme byli prokazatelně nástupnická organizace, takže od roku 1994 už jsme vládli divadlu jenom my, divadelníci. A je to velmi náročné, protože divadlo na sebe samo nevydělá, takže se musí pořádat komerční akce, plesy, dětské dny, koncerty, žádat o granty, prostě cokoliv. Naštěstí máme ve spolku nesmírně šikovné lidi, takže velké opravy se zadají firmě, ale spoustu si toho uděláme sami. A tady přichází zase moje pýcha, že ten nejmladší syn je strašně šikovný po svém dědečkovi a pradědečkovi a opravuje divadlo. Má k tomu partu dalších šikovných lidí, takže divadlo stojí spoustu práce, která není vidět. A víme, že když 1. ledna otevřeme divadlo a chceme, aby fungovalo, musíme mít sehnanych aspoň tři sta tisíc.

Máte i mecenáše?

Svatava: Mecenáše, který by zasponzoroval, už ne. Měli jsme, ale ten zemřel před dvaceti lety, ten pán, který se sem vrátil. Ale žádáme o granty přímo na některé akce. A jinak opravdu musíme makat, makat, makat, makat, vydělávat.

Zůstalo vám něco po předcích divadelnících, nějaké třeba rekvizity, kostýmy?

Svatava: Zůstaly nádherné kulisy. Něco je v Miletíně v muzeu ochotnického divadla, třeba ten nejstarší slon. Ale říká se, že nejslavnější hra, která se kdy ve Vysokém hrála, byla Cesta kolem světa. Ta hra měla šest nastudování. A třeba z roku 1880 máme krokodýla, potom z roku 1920 tam máme lokomotivu. Jsou tam nádherné staré kostýmy nebo rekvizity, je tam toho spousta.

Jak vypadal ten slon?

Svatava: Je to slon, je to opravdu slon, krásnej.

Honza: Vešli se do něho dva chlapi, prostě obří slon to je, na velké železné konstrukci, a je fakt krásnej. Běžte se podívat do miletínského muzea.

Ještě je tu jedna aktivita, kterou bychom měli připomenout, divadelní festival.

Svatava: No, vidíte, na to bychom málem zapomněli. Ano, letos chystáme už 57. ročník Národní přehlídky venkovských divadelních souborů neboli po našem Krakonošův divadelní podzim. A já mám tu čest, že v čele Krakonošova divadelního podzimu stojím od roku 1990, čili to je 38. ročník, který chystám. A jsem ráda, že je kolem toho taková neskutečná parta lidí, že ať máme názory jakékoliv a něco se nám líbí nebo nelíbí, tak dokážeme zatáhnout za jeden provaz a ta přehlídka běží. Běží devět dnů a my tam zajišťujeme veškerou techniku, veškerý provoz, včetně hospůdky, kuchyňky, prostoru pro kurzy. A všechno to dělají lidi ve svém volném čase. My jsme jediná takhle vrcholová přehlídka, která nemá profesionálního zaměstnance nebo pracovníka, samozřejmě když pomínu lektory, ale to je jiná část. Takže je potřeba na osmdesát lidí, aby přehlídka ten týden fungovala.

Co to vlastně je, venkovský soubor? Je to nějak omezeno velikostí toho místa, odkud pocházejí?

Svatava: Dřív to byla přehlídka zemědělských a vesnických souborů, ale po revoluci jsme zjistili, že vlastně soubor z malého místa jako je Vysoké si na té své přehlídce nemůže zahrát, protože jsme měli statut města. Ale ono se to odvíjí od počtu obyvatel, takže nejdřív to bylo do těch 3 000, pak 5 000 a od letošního roku to je do velikosti 6 000. Přece jenom, přes všechny vymoženosti, je způsob života na venkově pořád trochu jiný než v městech.

Honza: A hlavně, na venkově je základna těch ochotnických divadel, vlastně ochotnických spolků, největší. Ono se to nezdá, ale kdybychom udělali průzkum, tak nejvíc ochotnických souborů opravdu existuje na venkově, čili v obcích do těch 6 000 obyvatel.

Svatava: Je to zhruba 80 % procent souborů, tak proto mají u nás ještě šanci si zahrát. A zaplatpánbůh, jezdí k nám rádi, protože se u nás uchovává ta lidskost, setkávání lidí s lidmi. A neženeme se jenom za úspěchem. Samozřejmě každého potěší, když dostane cenu za herectví, za režii, za cokoliv, ale důležitější je to setkávání. A ty nové soubory, které k nám přijíždějí, nám to potvrzují. Zachováváme své tradice, Krakonoš vítá z balkónu, vrabčáci tam tancují.

Honza: Vrabčáci jsou dětský folklórní kroužek.

Svatava: A já si toho nesmírně vážím, protože v dnešní technické době, kdy každý sedí, kouká do mobilu a nebaví se s tím druhým, se u nás lidi ještě umí bavit.

Vidíte, tím se zase dostáváme k tomu, o čem jsme mluvili na začátku, že jste vlastně malé místo, kde je velký herecký soubor, velký spolek. A mě by zajímalo, jestli se nějak na atmosféře toho místa vaše velké společenství nějak podepisuje, jestli cítíte, že je tam něco prostě jinak.

Honza: Je pravda, že díky tomu, že už docela dlouho ve Vysokém nežiju, se do Vysokého vracím stále domů a stále se těším, že zase vlezu do toho divadla, do té divadelní budovy. Ono to má specifické čumch, to naše divadlo. Ten kraj je prostě jiný tím, že se díváme na hory, máme nejkrásnější výhled na Krkonoše. Naturel těch lidí je jiný než v kraji, a proto já se tam vždycky rád vracím. Přijedu, uvidím ty hory, jsou tam i ti lidé, kteří do toho divadla chodí, a já to mám prostě rád, no.

Já jsem si, paní Hejralová, ještě četla, co vy všechno jste v životě dělala kromě divadla, včetně třeba lyžařského rozhodčího. A taky jste pracovala v Červeném kříži, pak jste taky pracovala v muzeu. Těch vašich aktivit je tolik, že nechápu, jak jste k tomu ještě mohla vychovávat čtyři děti.

Svatava: Děti musely pomáhat, byl prostě jasně nastavený režim. Bylo to těžký, ale vzpomínám na to ráda. Já jsem vlastně z té další činnosti čerpala energii. Já jsem sice dvacet pět roků pracovala u praktické lékařky, ale původně jsem opravdu kulturní pracovnice. Moje první zaměstnání bylo právě ve vysokém muzeu, a tam jsem se vrátila v důchodu. A mezitím jsem dělala leccos: daňovou účetní na městě, daňovou účetní pro soukromníka – co Vysoké nabídlo, abych byla poblíž rodině a dětem. A co se týče toho lyžařského rozhodcování: se svým švagrem, který má měřicí skupinu, jsem procestovala celou republiku. Měřili jsme všechno: auta, běhy, kola, motorky, lyže. V zimě v létě, v pátek se vyrazilo, v neděli jsem se vracela. Poskytlo mi to zase trochu něco jiného, než co bylo v divadle. A u Červeného kříže jsem nikdy nepracovala, ale členkou jsem, protože jsem dosáhla toho nejvyššího možného vyznamenání za dárcovství krve. A to je můj splněný sen.

A měřila jste jenom, nebo jste taky lyžovala?

Svatava: Samozřejmě, vyrostla jsem v Rokytnici nad Jizerou, takže se lyžovalo, ale nikdy jsem nezávodila. Jako dítě jo, ale pak už ne. Jenom divadlo vyhrálo! A měla jsem to štěstí, že starší děti byly potom ochotny hlídat ty menší, ať se jim chtělo nebo nechtělo, ale muselo to takhle být.

Syn se pěkně šklebí.

Svatava: Myslím si, že jim to neuškodilo a že mají mezi sebou dodneška pevné vazby. Když dostudovala první dcera a našla si práci, tak jsem říkala, že mám 25 % životního úspěchu. Pak druhý syn, třetí dcera, čtvrtý syn, všichni. A můj životní úspěch je, že děti jsou pracovitý, slušný a nemusím se za ně stydět. A doufám, že se ani oni nemusí stydět za svoji mámu.